

Esad we araplaryň yza çekilme däbi

Category: Kitapcy, Publisistika, Sözler

написано kitapcy | 26 января, 2025

Esad we araplaryň yza çekilme däbi ESAD we ARAPLARYŇ YZA ÇEKILME DÄBI



Siriýada 61 ýyllyk BAAS režimi Bašer Esad bilen birlikde 7-10 günüň içinde çat açyp, çökdi. Damaskyň eteklerinden çekilen goşun bölümleri, «Mezzeх» harby howa menzilini boşadan yük awtolulaglary, düñderilen Hafyz Esadyň heýkelleri... Emma ortada ne oňly çaknyşyk gördük, ne çaknyşan ýaragly goşunlar, ne gan, ne-de ýerde ýatan ölüler. Eýsem-de bolsa, araplaryň «söweşmezden ýeñilmek» däbinin başga hili gaýtalanmasyna shaýatlyk edýäsmikä!

• **Lourens diýipdi**

Taryh arap söweşjeň strategýalarynyň köplenç gepleşik, pul we kämahal «dost görünen» hyýanatlar bilen şekillenendigini görkezýär. Osmanla garşıy iňlis altynlary bilen alnyp barylan gozgalaňlar, Yrak urşynda amerikan esgerleriniň hiç hili

gaýtawulsyz Bagdada girişi, indem Damaskda bolup geçen bu çöküş...

Ýurduň ýolbaşçysy uçara mündi-de, yzyna garaman gaçdy. «Söwesiz ýeňiş gazanmak» pikiriniň «Arabystanly Lourensiň» «Danalygyň ýedi sütüni» eserinde agzaýsy ýaly «Uçgunsyz ýangyna garaşmakdan» tapawudy ýok.

• **Türkleriň şan-şöhratly taryhy**

A biz türkler üçin söweş diňe göreşden ybarat däl, şol bir wagtyň özünde ar-namys, mertebe meselesidir. Çanakkalede gan dökülip goralan ýerler, Azat-edijilik urşunda täzeden gazanan garaşsyzlygymyz taryhymyzyň watany nähili goramagyň iň güýcli mysallary. Häzir Siriýa ser salýarys: Halap, Hama, Humus gumbayrakdan gurlan galalar ýaly ýeke-ýekeden ýkyldy. Paýtagt Damaskda dagy gaýtawul beriljegem bolmandyr. Oppozision güýciler pyýada ýöräp diýen ýaly şäheri alypdhr. Bularyň barsy bolup durka, Esadyň režimi bir hepde bări «Yza çekilyärис, ýone söweş gidip dur» diýip ýalan-ýaşryk beýanatlary berip, oýun oýnapdyr.

Batyrgaýlykdan binesip adam

Kakasy Hafyz Esad ýaly ýurdy «demir ýumruk» bilen dolandyran ogl Esad düňderilen heýkeller we ses-sedasız yza çekilmeler bilen doly haosyň içinde ýitip gitdi. Ýaranlaryň ýekän-ýekän sahnany terk eden döwründe Esadyň ýekeligi hasam belli boldy. Eýran serkerdelerini yzyna äkitdi, Russiyanyň goldawy «çäkli» beýanatlarda galdy. Ahyrsoňnda «Ne söweşde, ne yaraşykda» tragediyasynyň içinde sahnadan çekildi. Onda söweşmäge batyrgaýlykdan nam-nyşan ýokdy.

Gahrymançylyk bolmazdan ýeňiş gazanylmaýar. Siriýanyň häzirki ýagdaýy muny tragiki şekilde ýene bir gezek ýatladýar. Arap dünýäsi söweş we ýeňiş düşünjeleriniň içini ýeterlik derejede dolduryp bilmedi. Damaskfaky bu çöküş Şekspiriň «Genri V» eserindäki sözleri ýadymyza salýar: «Dünýäniň ähli patşalary bir gün ýykyllar». Emma düýp mesele ýykylmakdan has beter goranyp bilmekde ýatýar.

• Moskwanyň Saýgony

Russiýa Damaskdaky raýatlarynyň yzyna getirilmegini isledi. Muny eşdenler «Näme üçin beýdýärkä?» diýip pikir edip biler. Emma Kremliniň Ýakyn Gündogardaky postlaryny gorandan, «aman galma» taktikasyna geçendigini duýmak kyn däl. Munuň özi Ýakyn Gündogarda belli bir derejede «Saýgon pursatyny» başdan geçirilmekdigue degişli iň güýçli ýşaratlaryň biri bolup biler.



Saýgon 1975-nji ýylyň 30-njy aprelinde elden gitdi. Amerikanlar şeýdip gaçypdy

Putin üçin Siriýa Russiýanyň halkara arenasynda sereşleýän güýç görkezişligidi. Tartus we Hmeýmim harby bazalary Kremliniň diňe karta çüý çekme islegini däl, şol bir wagtyň özünde Ortaýer deňzinden Afrika çenli uzaýan täsir zonasyny döretme arzuwyna wekilçilik edýärди. Emma Ukraina urşunyň Kremliniň harby we ykdysady çeşmelerini iýip-gemren döwründe şeýle görkezişli daşlar küst tagtasyn dan ýekän-ýekän düñderilmäge

başlady.

2015-nji ýylda Putin Siriýada Esad režimini halas edipdi. Şol döwür Kreml howa hüjümleri we Esadyň ýerli milisiýa otrýadlaryna beren goldawy bilen «Sereduň, biz uly güýcdüris» signalyny dünýä ýüzüne bermegi başarypdy. Indem bu «uly güýç» jedeli öz ornuny Eyrandan satyn alynan dronlar we Demirgazyk Koreýadan gelen esgerler bilen goranmaga synanyşýan Russiýa äkitdi.

Siriýa Moskwa üçin harby baza bolmakdan has öte bir zatdy. Muňa şol bir wagtyň özünde sowet döwründäki Ýakyn Gündogar täsiriniň täzeden janlanmagy hökmünde garalypdy. Emma Putiniň häzirkizaman patyşalyk arzuwlary Ukrainianada bolup geçen logistik heläkcilikler we barha artýan çykajylar bilen ädime-ädim çözüldi. Kreml indi iki frontda uruşmagyň agyr yükünü götermek bilen birlikde Ýakyn Gündogardaky abraýyny-da ep-esli derejede ýitirdi.

Şeýle sorag ýüze çykýar: Eger Damaskdaky güýcilerini elden giderseler näme bolarka? Bu ýagdaý diňe Esadyň režimi üçin däl, Putiniň global küst tagtasýndaky pozisiýasy üçinem ullakan urgy bolar. Siriýadaky bu yza tesíslilik Russiýanyň global güýç projekeziýasyny «imperiýa gurmak arzuwlaryndan reallyga» çalt dolap getirip biler.

Aýratynam Putiniň Ýakyn Gündogardaky başdan geçirirmeleri taryhdaky beýleki «uly güýcileriň» birmeňzeş başdan geçirirmelerini ýatladýar. Az-uçuk görkezişlik, birgiden çykajy we ahyrynda masgaraçylykly yza çekilme.

ABŞ-nyň Wýetnamda Saýgondan çekilişini ýadyňza salyň. İlçihananyň üçeginden howalanan içi adamdan hyryn-dykyn doly wertolýotlar ABŞ-nyň global öñdeligine düýpli zarba urupdy.

Häzir Putin üçin Siriýa Moskwanyň Saýgony bolup biler. Elbetde, şeýle ýagdaýda hiç kimse wertolýotlara münüp gaçmaly bolmaz, ýeterlik derejede eýran dronlary bar.

Güney ÖZTÜRK.

«SÖZCÜ» gazeti, 09.12.2024 ý. Publisistika